

A továbbtanulás nagy kérdései

A 2021 szeptemberében induló felsőoktatási képzések általános felvételi eljárásába február 15-ig jelentkezhetnek a továbbtanulást tervező fiatalok. A pályaválasztás tekintetében kiemelt fontosságú továbbtanulás számos kérdést rejt magában. Milyen szakot, szakokat érdemes elvégezni? A felvételi pontszámok egyenesen arányosak a képzés nehézségével? Mennyiben alakítja át a felsőoktatási végzettségeket a koronavírus-járvány? A kérdésekre **Fekete Gergely** beiskolázási szakértő válaszolt.

Szöveg: **Dallman Kristóf**

Milyen tényezők befolyásolhatják a diákok körében egy felsőoktatási szak népszerűségét?

Vannak olyan tényezők, amelyekről sokat beszélünk: ilyen az adott szak vélt presztízse, az elhelyezkedési lehetőségek, a várható fizetés, illetve az állami támogatott helyek száma. Amiről kevesebb szó esik, az az intézmény-, illetve a fakultációválasztás. Az itthoni felsőoktatási rangsorok szinte teljesen összezsengenek a végső jelentkezők számával. Sokaknak fontosabb, hogy a listavezető Corvinuson, ELTE-n vagy BME-n végezzenek, és kevésbé lényeges, hogy nemzetközi gazdálkodás vagy gazdálkodás és menedzsment szak szerepel-e majd a diplomájukban. Emellett még mindig tartja magát a „humán” és a „reál” irányok szétválása. Tizedik osztály-

ban a legtöbb diák csak az addigi teljesítményéből tud kiindulni, és aszerint választ fakultációt. Így gyakran önmagukat is korlátozzák a döntésben, hiába érdekelné őket egy gazdasági szak magyarosként, vagy egy nyelvi szak matekosként. Ahhoz ugyanis mind önmagukat, mind a jövőbeli lehetőségeket jobban kéne ismerniük, hogy azt mondják: engem bizony érdekel a marketing, még akkor is, ha gyengébb vagyok matekból.

Sokszor elhangzik: a mai fiatalok nagyobb döntési önállóságot igényelnek. Mennyire igaz ez a pályaválasztás és a továbbtanulás tekintetében?

A munkám során rengeteget beszélek diákokkal, szülőkkel, sőt pedagógusokkal is. A pályaválasztás kérdése kivétel nélkül mindig előkerül, és azt tapasztalom, hogy a szülők és a tanárok is segíteni akarnak a diákoknak, csak nem feltétlenül tudják, hogyan tegyék ezt. A szülők legtöbbször saját területükről és karrierjükéről tudnak mesélni, amelyek nem biztos, hogy relevánsak a mai pályakezdők számára. A pedagógusoktól pedig nem is várható el, hogy ilyen mértékű fejlődés mellett lépést tartsanak a sokféle iparral és szakmával. Több mint egy éven át én is naponta dolgoztam informatikusokkal, kommunikációs területen, de ha otthon megkérdeztek tőlem, hogy pontosan mit is csinálnak a cégnél, nehezen tudtam összefoglalni.

A fiatalok ezért valamennyire jogosan érzik elveszettnek magukat, vagy gondolják azt, hogy jobb, hogyha ők maguk néznek utána a lehetőségeknek. Tapasztalatom szerint a diákok azt értékelik a legjobban, ha felnőttként kezeljük őket. Bátran mondjuk meg nekik, ha valamihez nem értünk. Bátorítsuk őket arra, hogy kutas-

sanak, olvassanak utána a lehetőségeknek. Kijelentések helyett pedig inkább tegyünk fel kérdéseket: akár a fizetésekkel, elhelyezkedéssel kapcsolatban is. Hiszen a felsőoktatás végső soron egy családi befektetés, mind anyagi, mind szellemi értelemben.

Egy 2015-ös kormányrendelet értelmében a felsőoktatási intézményeknek a 2019/2020-as tanévtől minden újonnan indított alap- és mesterképzés tekintetében „mobilitási ablakot”, tehát a képzési tervbe beépített, nemzetközi hallgatói mobilitásra fenntartott időszakot kell biztosítaniuk. Mennyire jelentős tényező a felvételiző fiatalok döntése során, hogy az adott képzésen van-e mód egy szemesztert támogatott formában külföldön tölteni?

Régebben én is dolgoztam az Educatio Nemzetközi Oktatási szakkiállítás egyetemistaként, és már akkor is népszerű volt az Erasmus-félév lehetősége. Ez azonban ez mindig csak másodlagos szempontként jelent meg a diákoknál. Leginkább akkor, amikor már sikerült leszűkíteniük a szakválasztást, és két-három intézmény között kellett dönteniük. A mobilitási hajlandóság és a kíváncsiság megvan a középiskolásokban, sőt, talán egyre bátrabbak is a fiatalok, hiszen a külföldön tanulók száma is emelkedik. Viszont egyetemistaként ez már inkább egy anyagi és logisztikai döntés. Tudok-e időben végezni, lesz-e elég ösztöndíjam, ha Erasmusra megyek? Minél több adminisztratív terhet vesznék le a diákokról, annál bátrabban vágnak bele egy külföldi félévbe. Így rendkívül jó iránynak tartom a mobilitási ablak bevezetését.

Vannak olyan felsőoktatási képzések, amik bizonyos köznevelési tantárgyakra épülnek, ilyen például a matematika vagy a történelem. Ezek esetében szinte nem kérdés, hogy mely tantárgyból szükséges emelt szintű érettségit tenni. Mi a helyzet a határterületeken lévő szakokkal, mint a gazdaságtudományi szakok, a pszichológia, vagy akár a kommunikáció és médiatudomány? Milyen motivációkkal rendelkeznek az említett szakokra jelentkező középiskolások?

A diszciplináris, vagy „tantárgyas” szakokból a biológia, a matematika, a magyar és a történelem a legnépszerűbbek a jelentkezési számok alapján, de még így sem kerülnek be a top 20 szak közé. Az anglisztikát nem sorolnám ide, a legtöbben ugyanis a nyelvyakorlatok mellett nemcsak nyelvészetet, hanem kulturális ismereteket, irodalmat, nemzeti történelmet és sok szabadon választott tárgyat is tanulnak.

Az egyértelműen látszik, hogy a határterületen lévő vagy interdiszciplináris szakok, mint a média, pszichológia, nemzetközi gazdálkodás, kereskedelem és marketing egyre jobban vonzzák a diákokat. Bár nem látok bele a fejükbe, a kérdés lehet, hogy inkább úgy helyes: miért nem mennek a diákok diszciplináris szakokra? Az okok között egészen biztosan szerepelnek az elhelyezkedési lehetőségek. Ha megnézzük a végzés utáni statisztikákat, a nemzetközi gazdálkodás, a pszichológia és a marketing szakokkal is könnyebben helyez-

kednek el a diákok, és többet is visznek haza, mint pl. magyar és történelem végzettséggel. Ehhez persze nem kell adatelemzőnek lenni. A legtöbb diák a környezete és saját tapasztalatai alapján is rájön erre az összefüggésre. Hiszen lépten-nyomon változó munkaerőpiacról, transzferálható tudásról és képességekről beszélünk. Ez persze nem feltétlenül baj. Bár szeretünk következtetéseket levonni a számokból, a felvételi és a szakválasztás még mindig leginkább egyéni döntés. A diákok és a családok saját lehetőségeikhez mérten, a lehető legjobb tudásuk szerint akarnak választani. Az elmúlt évek alapján úgy néz ki, az emberek az általánosabb tudást adó, piacképesebb képzések mellett teszik le a voksukat a tudományosabb, diszciplináris specializációval szemben. Ez a trend külföldön is megfigyelhető, ahol már régóta népszerűek a kevert képzések. Az Európai Unió egyik projektje éppen a közös, európai felsőoktatási övezet létrehozásával foglalkozik. Ebben is kiemelt szerep jut a szakok közötti átjárásnak és az egyénileg összeállított tanterveknek.

” **Bátorítsuk őket arra, hogy kutassanak, olvassanak utána a lehetőségeknek. Kijelentések helyett pedig inkább tegyünk fel kérdéseket: akár a fizetésekkel, elhelyezkedéssel kapcsolatban is. Hiszen a felsőoktatás végső soron egy családi befektetés, mind anyagi, mind szellemi értelemben.** ”

Mit lát, hogyan tudják segíteni a pályaválasztást a pedagógusok?

A pedagógusok leginkább két dologgal tudják segíteni a pályaválasztás előtt álló fiatalokat. Szerencsére azt látom, hogy a pedagógusok mindkettővel egyre többet foglalkoznak, akár a tanórákon kívül is. Az egyik, hogy nyitott szemmel járnak, és továbbítják a különböző pályáorientációs lehetőségeket a tanulók felé. Minden lehetőség hasznos, ahol tantárgyi logika mellett valódi szakmákkal és szakemberekkel találkozhatnak a diákok. Például egyre több informatikai cég szervez olyan eseményeket, ahol a gyerekek kipróbálhatják a programozást és beszélgethetnek a munkatársakkal. Minél többféle tevékenységet próbál ki a diák, annál többet tud meg önmagáról és arról, hogy miben jó és mit élvez igazán.

Emellett fontos tudatosítani a diákokban, hogy az egyetemválasztás – bár fontos döntés – inkább egy eszköz, ▶

mintsem végcél. Életük során ők már sokkal többször fognak karriert váltani, mint mi, és valószínűleg többféle képzést is elvégeznek majd. Ezért a tökéletes szak kiválasztása helyett érdemesebb azon gondolkodniuk, mit szeretnének csinálni az egyetem után. A 17–18 éves diákokkal már bőven lehet beszélgetni arról, hogy csapatban vagy egyedül szeretnek-e dolgozni? Szeretnek-e elmélyülni egy feladatban, vagy inkább mindig új tevékenységbe fognak bele? Fontos-e nekik az elismerés, bírják-e a merev szabályokat, vagy éppen az utazást? Ha a szakválasztás mellett átgondolják azt is, hogy milyen szituációkban érzik jól magukat, máris jobb döntést tudnak hozni.

A 21. században egyre fontosabbá válik az informatikai szakemberek képzése. Mennyire népszerűek ezek a képzések a fiatalok körében?

Az informatikai képzés kapcsán több párhuzamos folyamatról is érdemes beszélni. Egyrészt itthon nem-hogy csökkent volna, de nőtt az informatikushíány. Egy friss, hazai IVSZ (Informatikai Vállalkozások Szövetsége) -kutatás szerint a következő két évben a piac akár 44 ezer informatikust is elbírna. A technológia fejlődése ugyanis minden szférát érint, de az informatikusok képzése sokkal lassabban tud változni. További érdekesség, hogy a munkakörök több mint 70%-ában felsőfokú végzettséget várnak el. Tehát papíron a komplex tudással rendelkező, egyetemet végzett informatikusra van szüksége a piacnak.

Ennek megfelelően az informatikai képzések rendkívül népszerűek és rengeteg államilag támogatott helylyel kecsegtetnek. A mérnökinformatikus szak az elmúlt években mindig benne volt a top 5-ben, gyakran dobogós helyen. Emellett felkerült még a toplistákra a gazdaságinformatikus, illetve programtervező informatikus képzés is. Az a furcsa helyzet állt elő, hogy a sok államilag támogatott hely miatt a pontszámok meglepően alacsonyak. A BME 374 pontja még magasnak mondható, de az Óbudai Egyetemre már akár 320 ponttal bekerülhettek a diákok. Több vidéki egyetemre – Debrecen, Pécs – pedig akár a minimum ponthattárral, 280-290 ponttal is felvételt nyertek. Az alacsony pontszámok azonban nem azt jelentik, hogy az informatika könnyű. Hanem hogy olyan sok állami támogatott hely van, hogy átlag alatti érettségivel is be lehet kerülni. Ennek megfelelően sajnos magas a lemorzsolódás, és sokan esnek ki a képzésből az első félévekben. Aki tehát informatikai képzésre készül, az mindenképpen vegye komolyan a felkészülést, és ne alapozzon az alacsony pontszámokra. Az egyetemen ugyanis sokkal nehezebb lesz behozni a lemaradást.

Utolsó kiegészítésként érdemes még beszélni a nem tisztán informatikai képzésekről. Itthon is egyre népszerűbbek az olyan mesterképzések, amelyek modern felfogással közelítik meg a saját tudományterületüket. Csak hogy pár példát mondjak: az ELTE statisztika és adatelemzés, a Pázmány digitális nyelvészet, a Károli pedig szociológiai big-data elemzés területén is nyújt képzéseket vagy specializációt. Ezek szintén a piaci igényekre, illetve a technológiai fejlődésére adott válaszok.

Mely szakok népszerűsége nőhet, vagy éppen csökkenhet a koronavírus-járvány következtében? Mennyiben befolyásolta a jelentkezési kedvet a tavaly óta a felvételihez kötelező emelt szintű érettségi?

A koronavírus hatása az egyik legizgalmasabb kérdés lesz az idei felvételi számokkal kapcsolatban. Tavaly ugyan csökkent a jelentkezők száma, de az akkori felvételi eljárás már jóval a COVID magyarországi megjelenése előtt lezárult. Így idén februárban derül ki igazán, mit is gondolnak a középiskolások és szüleik a pályaválasztásról a járványidőszak alatt. A top 10-ben általában jelenlévő szakok közül leginkább a turizmus és vendéglátás érintett. A nagy kérdés itt az lesz, mennyire optimisták az emberek, illetve lesz-e valami alternatívájuk az aggódió diákoknak. Kitartanak-e a szak mellett, vagy megpróbálkoznak egy általánosabb gazdasági képzéssel? Az emelt szintű érettségi követelménye két szakot érintett komolyabban: a gépészmérnöki és az óvodapedagógus-képzést. A jelentkezők száma gyakorlatilag megfeleződött ezeken a szakokon az új felvételi követelmény bevezetése óta. Ha a tavalyihoz hasonlóan idén is kevesen jelentkeznek majd a felsőoktatásba, akkor kimondhatjuk, hogy ezek a diákok valóban kiestek a rendszerből, és felsőoktatás helyett vagy munkát vállaltak, vagy más képzési formát választottak. Az optimistább forgatókönyv szerint a diákoknak idén már volt idejük megszokni az új követelményeket, tudtak tervezni az emelt szintű érettségivel, és többen fognak jelentkezni, mint tavaly.

Milyen visszajelzések érkeztek a szülőktől és a tanulóktól, mennyiben nehezíti meg a döntést, hogy idén csak online nyílt napokat szerveznek az egyetemek?

Remek kérdés, így őszinte leszek: erről még nem tudok eleget. Az biztos, hogy a hazai nyílt napok az elmúlt években egyre inkább a külsőségekről szóltak: ajándéktárgyakkal, nyereményekkel, programokkal. A nagyobb egyetemek pedig szinte egy-egy minifesztivált rendeztek a saját campusukon. Idén pont ez a rész sérült a legjobban. Az ügyesebb intézmények okosan ültették át a nyílt napokat online térbe, és kihasználták a lehetőséget. Élő beszélgetéseket rendeztek oktatókkal, ráerősítettek az interakcióra. A szülők és diákok kommentekben vagy akár külön platformokon is kérdezhettek oktatóktól és egyetemistáktól. Sejtésem szerint a nagy presztízzsel rendelkező egyetemek jól jártak a helyzettel: hiszen a toplistákra és nyers adatokra bármikor támaszkodhatnak. A fiatalabb, kisebb vagy éppen kevésbé ismert intézmények járhattak rosszabbul. Számukra az ilyen rendezvények fontosak voltak, mivel személyesen könnyebben meggyőzhatték a potenciális jelentkezőket.